

стабільною політичною ситуацією, наявним військовим конфліктом у країні, слабкою технічною захищеністю об'єктів військово-промислового комплексу тощо. Для вирішення цієї вкрай важливої проблеми необхідно перш за

все розробити якісно нову систему запобігання, розкриття та розслідування таких злочинів, яка би протидіяла їх розповсюдженню та вчиненню інших злочинів, що пов'язані з незаконним обігом зброї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глава Департаменту карного розшуку: «У нас найнижча ціна на зброю на чорному ринку Європи» [Електронний ресурс] // Веб-сайт Української асоціації власників зброї. – Режим доступу: https://zbroya.info/uk/blog/11871_glava-departamentu-karnogo-rozshuku-u-nas-nainizhcha-tsina-na-zbroiu-na-chornomu-rinku-v-ievropi/.
2. Незаконний обіг зброї в Україні від початку року зріс понад на третину [Електронний ресурс] // Веб-сайт новин «ТСН». – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/nezakonniy-obig-zbroyi-v-ukrayini-vid-pochatku-roku-zris-na-ponad-tretinu-avakov-1022060.html>.
3. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, за грудень 2016 року [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113281&libid=100820&c=edit&c=fo#.
4. Навроцький В.О. Злочини проти громадської безпеки, громадського порядку та народного здоров'я. Лекції для студентів юридичного факультету / В.О. Навроцький. – Львів : Львів. держ. універ. імені Івана Франка, 1997. – 52 с.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 3 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02> (дата звернення 22.11.2017).
6. Невский С.А. Борьба с незаконным оборотом оружия / С.А. Невский. – М. : «Юрлитинформ», 2003. – 200 с.

УДК 343.

ЩОДО ДЕЯКИХ ЗМІСТОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ

ABOUT SOME CONTINUING ELEMENTS OF THE PROSECUTION ACTIVITY IN THE FIELD OF OPERATIONAL INVESTIGATIVE PREVENTION OF CRIME

Новосад Ю.О.,

к.ю.н., начальник відділу нагляду

за додержанням законів органами фіскальної служби

Прокуратура Волинської області

У статті розглянуто діяльність прокуратури крізь призму реалізації змістовних елементів оперативно-розшукового запобігання злочинам, визначено проблемні моменти, а також сформульовано науково-обґрунтовані пропозиції щодо їх вирішення по суті, з урахуванням сучасних правових можливостей даного державного органу.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, запобігання, прокуратура, елемент, профілактика, попередження, припинення, оперативно-розшукові заходи.

В статье рассмотрена деятельность прокуратуры сквозь призму реализации содержательных элементов оперативно-розыскной профилактики преступлений, определены проблемные моменты, а также сформулированы научно-обоснованные предложения по их решению по существу, с учетом современных правовых возможностей данного государственного органа.

Ключевые слова: оперативно-розыскная деятельность, недопущение, прокуратура, элемент, профилактика, предупреждение, пресечение, оперативно-розыскные мероприятия.

Ensuring legal order, respect for human rights and freedoms are the priorities of today's policy of Ukraine on the way to integration into the European community.

Nowadays, in the context of legal reform in Ukraine, as well as a significant increase in crime in recent years (2014–2016 years), the issue of improving the level of efficiency and place of public prosecution in the system of the fight against crime is very important.

In the article the activities of prosecutors in the light of the implementation of its substantial elements of operational and investigative crime, identified problem areas and formulated scientifically based measures for their decision on the merits with current legal capacity of the state body.

As practice shows, one of the problems that associated with the implementation by the prosecutor's office of the oversight of compliance with the law by the bodies which conduct operational search activities, inquiries and pre-trial investigation is the improper implementation of the potential legal capabilities of this public authority in the field of preventive activity.

Also the author pays special attention to the study of such legal phenomenon as «operative search prevention», which is one of the priorities of counteraction to criminality. Also were investigated elements of crime prevention, such as operative search prevention and operative search termination.

Key words: operational-investigative activity, prevention, Prosecutor's Office, element, prevention, warning, termination, operational-search activities.

Як показує практика, однією з проблем, що пов'язана з реалізацією прокуратурою функції нагляду за дотриманням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство, є неналежне виконання потенційних правових можливостей даного державного органу у сфері запобіжної діяльності. Мова, у першу чергу, ведеться про низьку ефективність застосування зазначеного предмета нагляду щодо кожного окремо взятого змістовного елемента оперативно-розшукового запобігання злочинам, а саме: оперативно-розшукової

профілактики, оперативно-розшукового попередження, оперативно-розшукового припинення.

Враховуючи зазначене та виходячи з необхідності підвищення ефективності боротьби зі злочинністю в Україні у сучасних умовах, досить важливо з'ясувати сутність даних елементів запобіжної діяльності, ключовим суб'єктом якої й виступає прокуратура як координатор діяльності усіх інших суб'єктів правоохоронної діяльності (ст. 25 Закону України «Про прокуратуру» [1]), що й обумовило вибір теми цієї наукової статті та визначило її основне

завдання – обґрунтувати низку науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення діяльності прокуратури у цьому напрямі.

Як показало вивчення наукової та навчально-методичної літератури, питаннями підвищення ефективності роботи прокуратури досить плідно займаються науковці як у сфері діяльності даного державного органу, так і кримінологи. Зокрема, у цьому контексті потужне доктринальне підґрунтя створили такі науковці, як: В. С. Бабкова, О. М. Бандурка, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, М. М. Говоруха, В. М. Гусаров, Л. М. Давиденко, О. М. Джужа, В. В. Долежан, Л. С. Жилина, І. М. Козьяков, О. Г. Колб, М. В. Косюта, Т. В. Корнякова, В. В. Кулаков, М. Й. Курочка, М. П. Курило, О. М. Литвинов, О. М. Литвак, М. І. Мичко, М. В. Руденко, Г. П. Серeda, М. І. Скригнюк, Є. О. Шевченко та ін.

Поряд з цим, в умовах проведення правової реформи в Україні, а також суттєвого підвищення рівня злочинності в останні роки (2014–2016 рр.) [2], питання щодо підвищення рівня ефективності та місця прокуратури у системі суб'єктів боротьби зі злочинністю вивчені недостатньо, а тому потребують активізації наукових розробок у зазначеній сфері суспільних відносин, що й стало вирішальним під час визначення предмета даного дослідження.

Сутність реалізації запобіжних функцій прокуратури в процесі проведення оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) неможливо дослідити без з'ясування сутності елементів оперативно-розшукового запобігання злочинам. При цьому, першим елементом оперативно-розшукового запобігання злочинам науковці називають оперативно-розшукову профілактику.

У тлумачних словниках під профілактикою розуміють заходи, що запобігають виникненню й поширенню хвороб, сприяють охороні здоров'я населення [3].

Виходячи з цього, С. С. Галахов визначає оперативно-розшукову профілактику як нормативно врегульовану систему комплексних оперативно-розшукових заходів зі здійснення індивідуально-профілактичного впливу і контролю щодо осіб, які перебувають на оперативно-розшукових і профілактичних обліках органів внутрішніх справ (далі – ОВС), з метою вивчення й нейтралізації чинників, що впливають на їх криміногенну активність [4, с. 10]. Крім цього, він виокремлює два види оперативно-розшукової профілактики, а саме: загальну та індивідуальну.

На думку М. І. Буцька, оперативно-розшукова профілактика – це система здійснюваних оперативними підрозділами ОВС на нормативно-правовій і науковій основах розвідувальних заходів із застосуванням спеціальних сил, засобів і методів, спрямованих на виявлення та усунення причин злочинів, умов, що їм сприяють, а також на виявлення осіб, які допускають протиправну поведінку, і здійснення на них попереджувально-профілактичного впливу [5, с. 9].

І. П. Козаченко, у свою чергу, розглядає оперативно-розшукову профілактику як самостійну форму ОРД, а саме: як цілісну систему оперативного контролю і профілактичного впливу щодо осіб, криміногенної обстановки (ситуації) та інших антисуспільних явищ, попередження задуманих злочинів і тих, що готуються, з використанням оперативно-розшукових сил, засобів і методів, зазначаючи при цьому, що, розкриваючи поняття оперативно-розшукової профілактики, доцільно виходити із таких суб'єктів, які цілеспрямовано здійснюють профілактику злочинів як явну функцію, володіють можливістю вибору лінії поведінки, мають у розпорядженні спеціальні сили і засоби профілактичного впливу [6].

Саме зазначені наукові підходи й склали методологічне підґрунтя для з'ясування змісту запобіжної функції прокуратури у процесі проведення ОРД.

Зокрема, як встановлено у ході даного дослідження, оперативно-розшукова профілактика також відрізняється

від інших видів профілактики й тим, що вона вивчає особливості не тільки гласної, а й негласної діяльності оперативних підрозділів щодо усунення умов, які сприяють учиненню злочинів, а також впливу на осіб, стосовно яких застосовуються заходи профілактики, за допомогою сил, заходів, засобів і методів, що є в їх розпорядженні. При цьому діяльність з реалізації оперативно-профілактичної функції оперативних підрозділів спрямована здебільшого на здійснення відповідного профілактичного впливу на осіб, схильних до вчинення злочинів, з метою їх добровільного відмовлення від протиправної поведінки і їх позитивної життєвої переорієнтації. Крім цього, у ході проведення таких заходів усувають (нейтралізують) як явні, так і латентні криміногенні чинники, що спонукають осіб до вчинення злочинів.

Особливість оперативно-розшукової профілактики полягає також у тому, що її вплив на об'єкти реалізується у прихованому вигляді: від отримання негласної інформації до комбінування оперативно-розшукових можливостей з усунення протиправної поведінки, ситуації (обстановки).

Виходячи з цього, В. І. Василичук зробив висновок про те, що сутність оперативно-розшукової профілактики злочинів полягає у тому, що:

1) на індивідуальному рівні профілактика можлива, якщо особа може задумувати вчинення злочину, але не обов'язково має конкретний задум або здійснює готування до злочину; якщо ж особа здійснила певні підготовчі дії, у вчиненому не має бути ознак злочину. В іншому разі запобіжні заходи виходять за межі оперативно-розшукової профілактики;

2) оперативно-розшукові заходи використовуються не як засіб, що забезпечує притягнення особи до кримінальної відповідальності, а, навпаки, з метою недопущення вчинення злочину й оберегання особи від притягнення до такої відповідальності;

3) оперативно-профілактичні заходи спрямовані, насамперед, на недопущення вчинення саме злочинів, а не інших правопорушень [7, с. 128-129].

Другим елементом оперативно-розшукового запобігання злочинам є оперативно-розшукове попередження. При цьому, розкриваючи зміст оперативно-розшукового попередження злочинів, дуже важливо з'ясувати етимологію терміну «попередження».

Новим тлумачним словником української мови «попередження» визначено як «наперед зроблене повідомлення про що-небудь, застереження проти чого-небудь» [3], а в Сучасному тлумачному словнику української мови – як «запобігання вияву чого-небудь небажаного» [3].

Саме тому та виходячи зі змісту даного поняття, В. Р. Волчков не включає до оперативно-розшукового попередження усунення причин та умов вчинення злочинів і заперечує припинення злочину на стадії замаху як складову частину попередження, тобто фактично ототожнює попередження з недопущенням вчинення задуманих злочинів. Попередження злочинів, на його думку, – здійснення оперативно-розшукових заходів, спрямованих на виявлення осіб, які замислюють злочини або вже виконали підготовчі до злочину дії, та які забезпечують відмову цих осіб від злочинних задумів і дій, а за наявності законних підстав – притягнення їх до кримінальної відповідальності за приготування до злочину [8, с. 20].

Розглядаючи категорію оперативно-розшукового попередження злочинів, І. А. Юрченко зазначає, що саме цей напрям ОРД забезпечує один із її принципів, а саме – наступальний характер або оперативність. Цей принцип прослідковується у спрямованості оперативно-розшукової діяльності на упередження:

а) умисного вчинення особами суспільно небезпечних протиправних діянь (тобто на попередження вчинення злочинів, виявлення їх на стадії готування до злочину

(ст. 12 КК України), яке в теорії кримінального права називається «голим задумом») [9];

б) дій осіб, що вчинили незакінчений злочин (тобто на недопущення подальшого розвитку здійснюваної злочинної діяльності, тобто готування та замах на злочин).

Враховуючи зазначене, І. А. Юрченко доводить також, що у принципі оперативності відображено захисну функцію ОРД, розкрито пошуковий, застережливий характер даного виду юридичної діяльності [10].

Попередження злочинів як друга стадія запобігання та елемент прокурорської діяльності є цілком логічною реалізацією в ОРД вимог законодавця. Її сутність полягає у виявленні осіб, дії яких свідчать про протиправну спрямованість на вчинення злочину (злочинів) і можуть перерости в злочинні. Такий різновид запобіжної діяльності, як попередження, посідає особливе місце в системі ОРД, оскільки він повинен бути спланований, узгоджений та санкціонований. Водночас він має й профілактичний вплив, проте опосередкований через стадію попередження злочинів, що важливо з огляду визначення потенційних можливостей прокуратури у цьому напрямі.

Отже, слід констатувати, що оперативно-розшукове попередження злочинів необхідно розуміти як систему розвідувальних заходів, здійснюваних оперативними підрозділами ОВС, що спільно з іншими правоохоронними органами, включаючи прокуратуру, ґрунтуються на нормативно-правовій і науковій основах, із застосуванням спеціальних сил, засобів і методів, спрямованих на виявлення осіб, які задумують чи вже задумали вчинити злочин, та недопущення їх вчинення.

Розглядаючи оперативно-розшукове припинення як третій елемент оперативно-розшукового запобігання та діяльності органів прокуратури, звичайно, необхідно звернутися до сутності терміна «припинення».

Відповідно до Сучасного тлумачного словника української мови, «припиняти», «припинити» означає «перервати яку-небудь дію, процес, стан, що триває; змусувати кого-небудь перестати робити щось чи поводити себе відповідно до встановленого порядку» [3].

І. В. Сервецький у Науково-практичному коментарі до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» припинення злочину визначає як застосування оперативно-розшукових заходів до конкретної особи або групи осіб з метою позбавити їх реальної можливості продовжувати вчинення злочину [11, с. 137].

На думку В. І. Василичука, припинення злочинів є діяльністю оперативних підрозділів з метою припинити злочин, що мають намір учинити особи, а саме: коли процес учинення злочину припиняється внаслідок зовнішнього впливу на стадії готування чи замаху, коли особа тільки підготувала засоби його вчинення або коли процес злочинного посягання припиняється до того, як було досягнуто мети [7, с. 129-130]. При цьому, як показали результати даного дослідження, з приводу визначення змісту оперативно-розшукового припинення злочинів серед науковців суттєвих розбіжностей в підходах у цілому немає, тому наведені визначення можна вважати концептуальними.

Таким чином, оперативно-розшукове запобігання злочинам як складова оперативно-розшукової протидії злочинам – це діяльність оперативних підрозділів ОВС та інших правоохоронних органів, включаючи прокуратуру, що спрямована на виявлення та усунення (нейтралізацію) причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів, виявлення осіб, схильних до вчинення злочинів, застосування до них заходів, спрямованих на подальшу їх відмову від злочинних намірів, а також на недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки за допомогою як гласних, так і негласних оперативно-розшукових сил, засобів та методів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2–3. – Ст. 12.
2. Кулик О. Г. Сучасна кримінальна ситуація в Україні : тенденції і прогноз / О. Г. Кулик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.
3. Сучасний тлумачний словник української мови : 65 000 слів / [за заг. ред. В. В. Дубічинського]. – Х. : Школа, 2015. – 1008 с.
4. Галахов С. С. Сущность и задачи оперативно-розыскной профилактики органов внутренних дел / С. С. Галахов // Проблемы оперативно-розыскной профилактики : межвуз. сб. науч. тр. – Омск, 1990. – С. 3–11.
5. Бутко Н. И. Использование негласных сил, средств и методов в предупреждении преступлений : [лекция] / Бутко Н. И., Рудаков В. Ф. – Минск, 1989. – 19 с.
6. Козаченко І. П. Оперативно-розшукова профілактика / І. П. Козаченко. – К., 1991. – 136 с.
7. Василичук В. І. Понятійно-категоріальний апарат оперативно-розшукової діяльності профілактики злочинів у сфері економіки / В. І. Василичук // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 128–137.
8. Волчков В. Р. Профилактика преступлений : [лекція] / В. Р. Волчков ; под ред. А. И. Алексеева. – М. : Академия МВД СССР, 1979. – 24 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Юрид. думка, 2013. – 1215 с.
10. Юрченко І. А. Основы оперативно-розыскной деятельности / И. А. Юрченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://imp.rudn.ru/lectures/208>.
11. Сервецький І. В. Науково-практичний коментар Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» / І. В. Сервецький. – К. : Парламентське вид-во, 2000. – 208 с.

ЗАПОБІГАННЯ ДИТЯЧІЙ БЕЗДОГЛЯДНОСТІ ТА БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ: УКРАЇНСЬКІЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

PREVENTION OF CHILDREN NEGLECT AND BEHAVIORITY: UKRAINIAN AND INTERNATIONAL EXPERIENCE

Пустовий О.О.,
аспірант

Львівський університет бізнесу та права

Стаття присвячена дослідженню проблем безпритульності та заходам запобігання їй в Україні та за кордоном. Питання дотримання прав дитини в Україні регулюються рядом законодавчих актів та міжнародних договорів. Доведено, що необхідність існування інституту дитячого омбудсмена обумовлена трьома причинами: по-перше, діти, в силу особливостей психічного і фізичного розвитку, вимагають особливого підходу; по-друге, в силу відсутності життєвого досвіду і в певній мірі залежного становища, вони не завжди самостійно можуть захистити свої права і законні інтереси; по-третє, благополуччя та нормальний розвиток дітей визначають майбутнє будь-якої країни. Встановлено, що одним зі способів подолання дитячої безпритульності та бездоглядності є інститут усиновлення та удочеріння, а також запровадження приватних соціальних служб.

Ключові слова: безпритульність, бездоглядність, права дитини, уповноважений з прав дитини, соціальні служби.

Стаття посвячена исследованию проблем беспризорности и мерам предотвращения ее в Украине и за рубежом. Вопросы соблюдения прав ребенка в Украине регулируются рядом законодательных актов и международных договоров. Доказано, что необходимость существования института детского омбудсмена обусловлена тремя причинами: во-первых, дети, в силу особенностей психического и физического развития, требуют особого подхода; во-вторых, в силу отсутствия жизненного опыта и в определенной степени зависимого положения, они не всегда самостоятельно могут защитить свои права и законные интересы; в-третьих, благополучие и нормальное развитие детей определяют будущее любой страны. Установлено, что одним из способов преодоления детской беспризорности и безнадзорности является институт усыновления и удочерения, а также внедрение частных социальных служб.

Ключевые слова: беспризорность, безнадзорность, права ребенка, уполномоченный по правам ребенка, социальные службы.

The article is devoted to the study of problems of homelessness and measures to prevent it in Ukraine and abroad. The issues of observance of the rights of the child in Ukraine are regulated by a number of legislative acts and international agreements. It is proved that the necessity of the existence of the Children's Ombudsman Institute is due to three reasons: firstly, children, due to their mental and physical development, require a special approach; and secondly, because of the lack of life experience and to a certain degree of dependence, they may not always independently defend their rights and legitimate interests; and thirdly, the well-being and the normal development of children determine the future of any country. It has been established that the Institute for Adoption, as well as the introduction of private social services, is one of the ways to overcome child homelessness and neglect.

Unattended and homeless children are part of an ever-increasing population. Their presence is a direct threat to the state's social security. The neglect of minors, which is a social, psychological and pedagogical problem, brings out more clearly the criminological significance. Investigating crime, we observe its close connection with a number of negative phenomena, which are referred to in different criminological literature: background, antisocial, pre-criminal forms of behavior, which are a nutrient medium of crime, including minors.

Key words: homelessness, neglect, children's rights, children's rights commissioner, social services.

Сучасні умови суспільного життя, що супроводжуються соціально-політичними, економічними та іншими протиріччями, економічною нестабільністю в суспільстві, негативно впливають на нормальне функціонування громадянських інститутів в державі. У цій ситуації особливої гостроти набуває проблема соціальної бездоглядності та нерозривно пов'язаної з нею злочинності неповнолітніх.

Бездоглядні та безпритульні діти – це частина населення, що постійно збільшується. Їх наявність є прямою загрозою соціальній безпеці держави. Бездоглядність неповнолітніх, що являє собою соціальну, психолого-педагогічну проблему, все яскравіше набуває кримінологічного значення. Досліджуючи злочинність, ми спостерігаємо її тісний зв'язок з низкою негативних явищ, що іменуються у кримінологічній літературі по-різному: фонові, анти-соціальні, передкримінальні форми поведінки, які є живильним середовищем злочинності, у т. ч. неповнолітніх.

Причини виникнення і поширення цього явища багатогранні. Вони мають комплексний характер, обумовлені системою правових і соціально-політичних умов функціонування держави, станом суспільної моралі, положенням інституту сім'ї у суспільстві. Українські родини на сучасному етапі виявилися практично не підготовленими до повноцінного виховання дітей та підтримання родинних зв'язків [1, с. 55].

Різні аспекти проблеми бездомності розглядалися у наукових працях багатьох учених, зокрема: С. Абельцева, А. Альтудова, С. Андрєвої, Р. Ахмедшина, В. Батиргарєвої, Г. Беккера, О. Бучацької, М. Вебера, О. Верлан-Кульшенко, В. Волкова, П. Габорно, Я. Гілінського, В. Го-

ліни, Б. Головкина, Г. Гурорової, О. Джузи, В. Дрьоміна, Е. Дюркгейма, Л. Золотарьової, Г. Кара-Мурзи, О. Костенка, М. Краснова, В. Курушина, О. Литвинова, Г. Локка, В. Лунєєва, І. Мерсіянової, Р. Мертона, Г. Міда, О. Молчанова, Д. Назаренка, І. Осинського, Б. Павлова, А. Пентюхова, Е. Побегайла, Н. Римашевської, Ф. Річі, Е. Сатерленда, Д. Сноу, Є. Садкова, Дж. Смелзера, Л. Соловій, З. Соловійової, А. Стивенсон, Ю. Стрелковської, В. Тулякова, І. Хабаєва, О. Черниша, М. Черниш, В. Шакуна та ін.

В Україні питання забезпечення прав дітей на законодавчому рівні регулюються такими законами, як: Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 р., Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21 червня 2001 р., Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р., Закон України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 02 червня 2005 р., Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 р.

У міжнародному аспекті ідея прав дитини розвивалася поступово протягом багатьох сторіч. Але активізувався цей процес тільки у ХІХ ст., коли отримала розвиток концепція захисту дітей.

Важливим документом щодо захисту дітей стала прийнята 10 грудня 1948 р. Генеральною Асамблеєю ООН Загальна декларація прав людини. У ній вперше зафіксовані основи захисту прав дітей. Свій розвиток Декларація отримала в пактах прав людини, що гарантували рівні